

ՍԵՐԳԵՅ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտության գծով փոխտնօրեն, տ.գ.դ., պրոֆեսոր*

ԷԴՈՒՄԲԴ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գլխավոր գիտաշխատող, տ.գ.դ., պրոֆեսոր*

ԼԻԱՆԱ ԱԶԱՏՅԱՆ

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան
տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտաշխատող*

ՀՀ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՅԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետության ագրարային հատվածում կառավարության կողմից վարվող քաղաքականությունը 2010-2020թթ. կնպատակադրվի գյուղատնտեսության և նրան սպասարկող կառույցների, գյուղմթերքների իրացման ու վերամշակման ոլորտների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը, և դրա հիման վրա նպաստավոր պայմաններ կստեղծվեն ագրոպարենային ոլորտի հետագա զարգացման ու ընդլայնված վերարտադրության կազմակերպման, տնտեսավարող սուբյեկտներում աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման, իրական եկամուտների ավելացման, հանրապետության պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացման, ինչպես նաև անտառային տնտեսության պահպանության, պաշտպանության և վերարտադրության համալիր միջոցառումների իրականացման համար:

Առաջին հերթին նախատեսվում է խորացնել ագրարային հատվածի բարեփոխումները, որոնք ուղղված կլինեն հետևյալ խնդիրների լուծմանը.

- պետության և տնտեսավարող սուբյեկտների միջև իրավահարաբերությունների ներդաշնակեցում և համապատասխան իրավական դաշտի ձևավորում,
- տեղական արտադրողների շահերի պաշտպանության միջոցով տնտեսավարող սուբյեկտների համար առավել նպաստավոր տնտեսական պայմանների ստեղծում և մրցունակության բարձրացում,
- գյուղատնտեսության սպասարկող և արտադրական ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրերի իրականացում,
- գիտակրթական, տեղեկատվական ու մասնագիտական խորհրդատվական համակարգի ուժեղացում, բարելավման մեխանիզմների ներդրում,
- գյուղատնտեսական արտադրության գործընթացներում արդյունավետ տեխնոլոգիաների ներդրմանն աջակցություն:

Գյուղատնտեսության էքստենսիվ վարման ռեսուրսներն աստիճանաբար պակասելու են. այդ պատճառով միջնաժամկետ հեռանկարում անցում կկատարվի ինտենսիվ զարգացմանը: Իրենց չափերով փոքր գյուղացիական տնտեսությունները որոշակի ժամանակամիջոցում դեռևս կմնան գյուղատնտեսական արտադրության տնտեսավարման հիմնական ձևը, և ագրարային քաղաքականության հիմնական գերակայությունները կշարունակեն հանդիսանալ դրանց ապրանքայնության մակարդակի բարձրացումն ու աշխատանքի արտադրողականության աճը, ինչպես նաև փոխառու ֆինանսական միջոցների մատչելիության ապահովումը: Մոտ հեռանկարում պետական ագրարային քաղաքականությունն ուղղված կլինի նաև խոշոր առևտրային ձեռնարկությունների ձևավորման խրախուսմանը:

Գյուղատնտեսության ընդհանուր արդյունավետության աճը կապահովվի սպասարկող ոլորտների, մասնավորապես՝ ինտեգրացնող կառույցների, առաջնային վերամշակման ձեռնարկությունների, մատակարարող և իրացնող կոոպերատիվների ցանցի զարգացման խրախուսման միջոցով:

Արդյունավետության աճը ապահովող կարևոր գործոն կհանդիսանան պետական մեծածավալ ներդրումները արտադրական ենթակառուցվածքների, մասնավորապես՝ ոռոգման

(որոնք իրականացվում և շարունակելու են իրականացվել ոռոգման համակարգի նոր ինստիտուցիոնալ կառուցվածքի կայացմանն ու ամրապնդմանը զուգընթաց) և գյուղական ճանապարհների, ինչպես նաև այլ (հողերի բարելավում, մշակաբույսերի սելեկցիա և սերմնաբուծություն, առաջավոր տեխնոլոգիաների ներդրման խրախուսում, խորհրդատվական համակարգի զարգացում և այլն) ոլորտներում: Գյուղատնտեսական գործունեության հետ կապված բնական ռիսկերը կնվազեցվեն համապատասխան ենթակառուցվածքների (հակակարկտային կայաններ, հակահեղեղային միջոցառումներ և այլն) զարգացման և ապահովագրական համակարգի մշակման ու ներդրման միջոցով: 2010-2020թթ. գյուղատնտեսական արտադրության սուբսիդավորման արդյունավետ համակարգի շարունակական ներդրումը կնպաստի գյուղատնտեսական արտադրության օբյեկտիվորեն գոյություն ունեցող տարածքային տարբերությունների մեղմմանը և գործունեության համար հնարավորինս հավասար պայմանների ստեղծմանը, ինչպես նաև ազդեցություն կունենա գյուղացիական տնտեսությունների արտադրանքի կառուցվածքի վրա՝ խրախուսելով բարձր ավելացված արժեք ունեցող գյուղմթերքների արտադրությունն ու ապրանքայնությունը:

Գյուղական բնակավայրերում աշխատուժի առավել արդյունավետ օգտագործման, աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման նպատակով, օժանդակություն կցուցաբերվի գյուղական բնակավայրերում ագրարային ոլորտի փոքր և միջին ձեռնարկությունների ստեղծմանը, օրգանական գյուղատնտեսության հնարավորությունների ընդլայնմանը, ագրոտուրիզմի և գյուղական բնակավայրերում զբաղվածությունն ապահովող այլ ոլորտների զարգացմանը:

Խոշոր ապրանքային տնտեսությունների ստեղծմանը նպաստող ագրարային քաղաքականության արդյունքում քայլ առ քայլ կավելանա դրանց տեսակարար կշիռը գյուղատնտեսության ավելացված արժեքում, որը 2020թ. կհասնի մինչև 11,0%: Համապատասխանաբար, շուրջ 10%-ով կկրճատվի գյուղացիական տնտեսությունների քանակը, և տեղի կունենա աշխատուժի տեղաշարժ գյուղացիական տնտեսություններից դեպի խոշոր առևտրային տնտեսություններ: Այդ անցումը ապահովող քաղաքականության հիմնական բաղկացուցիչներն են՝ գործարար և ներդրումային միջավայրերի բարելավումը, գյուղատնտեսական հողերի գրավադրման արդյունավետ մեխանիզմների կիրառումը, հողի շուկայի ակտիվացումը և հողի վաճառքի ստվերային գործարքների ծավալների էական կրճատումը:

Գյուղատնտեսության զարգացման և արտադրության ինտենսիվացման հիմնական շարժիչ ուժերը կհանդիսանան գյուղմթերքների արտահանման առաջանցիկ աճը և պարենային ինքնաապահովման մակարդակի կտրուկ ավելացումը: Նախատեսվում է մինչև 2020թ. գյուղմթերքների արտահանման ծավալների անվանական դոլարային արտահայտությամբ աճ մոտ 12 անգամ՝ 2020թ. արտահանման տեսակարար կշիռը գյուղատնտեսության ավելացված արժեքում հասցնելով 12,0 տոկոսի: Ինչ վերաբերում է պարենային ինքնաապահովման մակարդակի աճին, ապա այն կիրականացվի ներմուծման փոխարինման տեսքով, նախատեսվում է կրճատել ներմուծվող գյուղմթերքների տեսակարար կշիռը:

Գյուղմթերքների արտահանման առաջանցիկ աճը և երկրի պարենային ինքնաապահովման մակարդակի ավելացումը կապահովվի ինչպես գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման ու առևտրի հետագա ազատականացման, տեխնիկական արգելքների վերացման և տրանսպորտային ծախսերի կրճատման, այնպես էլ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ծրագրի իրականացման արդյունքում:

Հանրապետության գյուղատնտեսության զարգացման գործընթացը պահանջում է գործուն շուկայական մեխանիզմների և պետական կարգավորման գործառնությունների միջև ռացիոնալ հաշվեկշռի ստեղծումն ու պահպանումը: Բնականոն տնտեսական զարգացումների շահերը պահանջում են ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացման հետևողականություն, միջազգային փորձի և ազգային տնտեսության առանձնահատկությունների այնպիսի համադրում, որը բարենպաստ պայմաններ կապահովի օրենսդրական ու ներդրումային դաշտի բարելավման և տնտեսական աճի խթանման համար:

Ամփոփելով վերը բերված դատողությունները, կարելի է նշել, որ ուրվագծվել են գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղերի հնարավոր զարգացումների շրջանակները: Ինտենսիվ ձևով կզարգանան ինչպես բուսաբուծությունն, այնպես էլ անասնաբուծությունը:

Բուսաբուծությունում նախատեսվում է գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության բարձրացում և միավոր արտադրանքի հաշվով արտադրական ծախսերի կրճատում՝ ագրոտեխնիկայի առաջադիմական համակարգերի ներդրման և տեխնոլոգիական գործընթացների համալիր մեքենայացման միջոցով: Առաջնային է դառնում ցանքատարածությունների կառուցվածքի բարելավումը, որը թույլ կտա ավելացնել ստացվող եկամուտը միավոր տարածությունից:

Այս ճյուղի գլխավոր խնդիրներն են անհրաժեշտ տեսակներով հացահատիկի արտադրության ավելացումը, պահանջարկի հնարավոր առավելագույն չափով բավարարումը, ներմուծումների ծավալների նվազեցումը, հացահատիկային տնտեսությունների տեխնոլոգիական շղթայի նորացումը, որոնք համապատասխան փոփոխություններ կպահանջեն հացահատիկի արտադրության կառուցվածքում: Աստիճանաբար հնարավորություն է ստեղծվում սեփական արտադրության հաշվին լուծելու գյուղացիական տնտեսությունների հացահատիկային մշակաբույսերի բերքատվության բարձրացման, սորտաթարմացման և սերմապահովվածության խնդիրները:

Զարգացման մեծ հնարավորություններ ունեն բանջարաբուստանային, կարտոֆիլագործության, խաղողագործության, պտղաբուծության ճյուղերը:

Անասնապահության ճյուղի հետագա զարգացումը կապված է տոհմային գործի զարգացման, կերակրման և կենդանիների պահվածքի բարելավման հետ: Կերային բազան հանդիսանալով անասնաբուծության արդյունավետության բարձրացման կարևորագույն միջոց, պահանջում է արմատական բարելավում: Որքան լիարժեք է անասունների կերակրումը, այնքան բարձր է դրանց մթերատվությունը և ցածր՝ մթերքների ինքնարժեքը: Հետևապես պահանջվում է, որ յուրաքանչյուր տնտեսության անասունների առկա գլխաքանակի համեմատ, կերի բազան զարգանա ամենաբարձր տեմպերով: Ինտենսիվորեն կզարգանան տավարաբուծությունը, ոչխարաբուծությունը, խոզաբուծությունը, թռչնաբուծությունը և ձկնաբուծությունը:

Չնայած եղած դժվարություններին, ՀՀ մարզերում և մարզատարածքներում հողի շուկայի գոյությունը հողի մասնավոր սեփականության պայմաններում օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է, և կան հիմքեր եզրակացնելու, որ մոտակա տարիներին այն կկայանա ու կաշխուժանա՝ գրավելով իր կայուն տեղը տնտեսական հարաբերությունների համակարգում, բխելով պետական, տեղական ինքնակառավարման, իրավաբանական, ֆիզիկական անձանց շահերից:

Գյուղատնտեսության ճյուղերի հեռանկարային կանխագուշակումն ընդգրկում և բնութագրում է այդ ոլորտի առանձին ճյուղերի զարգացման ընթացքը, հեռանկարային հաշվարկները, ծրագրային խնդիրները, բարեփոխումների առանձնահատկություններն ու հնարավորությունները: Յուրաքանչյուր ճյուղը հիմնականում միևնույն արտադրանքը թողարկող տնտեսությունների կամ ձեռնարկությունների ամբողջությունն է և, իր հարաբերական ինքնուրույնությամբ, այն ունի արտադրության կազմակերպման և կառավարման, ինչպես և տեխնոլոգիական որոշակի առանձնահատկություններ, որոնք ձևավորում են արտադրական, սոցիալական, տեխնիկական ճյուղային միջավայրն իր նպատակներով ու խնդիրներով:

Այսօր և՛ տնտեսագետները, և՛ ագրարային ոլորտի մասնագետները գտնում են, որ կարևոր հիմնախնդիրը գյուղացիական տնտեսությունների խոշորացումն է, որի ամենախրատեսական ուղիներից մեկը հանդիսանում է կամավոր սկզբունքներով կոոպերատիվների ստեղծումը:

Ագրոպարենային համակարգի նորմալ զարգացումը հանրապետությունում էապես պայմանավորված է կոոպերացիայի ընդլայնմամբ, որն ինտեգրացված համակարգում միավորում է գյուղատնտեսական տարբեր ապրանք արտադրողներին հորիզոնական և ուղղահայաց սկզբունքով: Շուկայի պայմաններում կոոպերացիան կարող է կոորդինացնել տարբեր ֆունկցիաներ, ինչպես գյուղատնտեսական արտադրանքի արտադրության, այնպես էլ ագրոսերվիսի ոլորտում:

Կոոպերացիայի գաղափարի իրականացմանը չնպաստող պատճառներից են հանդիսանում գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման բարդությունները, գյուղտեխնիկայի, վառելիքի, բուսաբուծականների, դեղերի, պարարտանյութերի և այլ նյութական ռեսուրսների բարձր գները: Դրանք արտադրության զարգացման հիմնական խոչընդոտներն են, որոնք ունեն գրեթե բոլոր ապրանք արտադրողները, անկախ ձեռնարկությունների սոցիալ-տնտեսական և

կազմակերպատենտդրական ձևից, քանի որ նրանց և շուկայի միջև կանգնած են միջնորդ մատակարարողը, իրացնողը և այլ սուբյեկտներ: Նման իրավիճակից դուրս գալու ելքը դարձյալ հանդիսանում են կոոպերատիվ կազմակերպությունները, որոնք զբաղվում են նյութատեխնիկական մատակարարման և սպասարկման հարցերով:

Հետևաբար, գյուղացիական տնտեսությունների արտադրության կազմակերպման կատարելագործման և արդյունավետության բարձրացման համար էական միջոց է հանդիսանում միջտնտեսական կոոպերացիայի զարգացումը: Այս տեսանկյունից գյուղատնտեսական կոոպերացիան կարելի է դիտարկել որպես կառավարման և արտադրության կազմակերպման կարևորագույն ֆունկցիա, որի դեպքում շուկայի տնտեսավարող սուբյեկտները համագործակցում են ինչպես գյուղատնտեսական արտադրության, այնպես էլ արտադրանքի վերամշակման և իրացման փոխկապակցված հետագա գործընթացում: Տնտեսական շահերի միասնության տեխնոլոգիական փոխկախվածությունը և կապիտալի ու արտադրության մյուս գործոնների փոխադարձ ինտեգրումը ներկայացնում են գյուղացիական տնտեսությունների միջև միջտնտեսական կոոպերացիայի գործընթացների խթանման տնտեսական հենքը և օբյեկտիվ նախադրյալները, որոնք ապահովում են արտադրության արդյունավետության բարձրացումը:

Ելնելով վերոնշյալից, նպատակահարմար ենք համարում հանրապետությունում կոոպերացիայի զարգացման հարցը քննարկել ՀՀ կառավարությունում, այդ մասին համապատասխան օրենք ընդունելու համար:

1991թ. հունվարի 22-ին ընդունված «Գյուղացիական և գյուղացիական կոլեկտիվ տնտեսությունների մասին» օրենքը հիմնականում կատարել է իր պատմական միսիան: Անհրաժեշտ է ընդունել «Գյուղացիական և գյուղացիական կոլեկտիվ տնտեսությունների մասին» նոր օրենք կամ դրանում լուրջ փոփոխություններ կատարել, որը կդառնա ուղենիշային հիմնական փաստաթուղթ, ուր կարտահայտվեն գյուղացիական տնտեսությունների ամրապնդման, խոշորացման, ապրանքային արտադրության կազմակերպման և նրա աճի, ինչպես նաև ագրոպարենային համակարգի մյուս կառույցների հետ նրանց փոխհամագործակցության ու արտադրության վերելքին խթանող այլ հիմնադրույթներ՝ շուկայական տնտեսության ձևավորման պայմաններում:

Գյուղատնտեսությունում տնտեսավարող սուբյեկտների իրավական կարգավիճակը դեռևս այնքան էլ հստակեցված չէ: Գյուղատնտեսության տնտեսվարման ձևերի զարգացումը պահանջում է, որ օրենսդրական կարգով հստակեցվի գյուղատնտեսությունում տնտեսվարողների իրավական կարգավիճակը, մասնավորապես, որոշակի չափանիշներից ելնելով, սահմանվեն ընտանեկան տնտեսություն, գյուղացիական տնտեսություն, ֆերմերային (ագարակային) տնտեսություն և այլ կազմակերպական ձևերը:

Այս կապակցությամբ առաջարկվում է առաջիկայում անդրադառնալ հարցի քննարկմանը՝ կառավարության մակարդակով, ընդգրկելով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությանն ու ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտին:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ գյուղացիական տնտեսություններում արտադրական սպասարկման կազմակերպման գործընթացն անմխիթար վիճակում է: Տեխնիկայի սեփականատերերը աշխատանքի համար թելադրում են իրենց կամքը, գյուղացին չի կարողանում հողամշակման ծախսերը վճարել, ստիպված տիրապետող է դառնում ձեռքի աշխատանքը: Համայնքներում չեն նկատվում գյուղատնտեսական տեխնիկայի համատեղ տնօրինման և օգտագործման միտումներ:

Առաջարկվում է գյուղացիական տնտեսություններում արտադրական սպասարկման և պարարտանյութերով, թունաքիմիկատներով ու այլ նյութական միջոցներով ապահովման խնդրի լուծման նպատակով, համայնքներում ստեղծել վճարովի ծառայություն կատարող կառույց: Պետության կողմից տարբեր ծրագրերով հանրապետություն ներկրված գյուղատնտեսական տեխնիկական, պարարտանյութերը և այլն, տրամադրել ոչ թե առանձին անհատ հողագործներին, այլ համայնքներում ձևավորվող մասնագիտացված կազմակերպությանը՝ գյուղացիական և այլ տնտեսությունների օբյեկտիվ և հավասարաչափ սպասարկման համար:

Առաջարկում ենք աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ոլորտում, նոր աշխատանքային ռեսուրսների ընդգրկման տեսանկյունից, կարևոր նշանակություն տալ ճկուն պայմանագրային համակարգերի կիրառմանը արտադրող-վերամշակող-սպառող ոլորտում: Այն գյուղացիական տնտեսություններին հնարավորություն կընձեռի ունենալ արտադրված մթերքի իրացման երաշխիք, կանխավճարներով լրացնել շրջանառու միջոցների սեզոնային, հատկապես գարնանային ժամանակահատվածի ճեղքվածքը:

Պայմանագրային հարաբերությունները շահեկան են նաև վերամշակող ձեռնարկությունների համար, քանի որ դրանով ոչ միայն ապահովվում է անհրաժեշտ չափի հումքի երաշխավորված քանակություն, այլև տվյալ ձեռնարկությունում աշխատող մարդկանց երկարաժամկետ զբաղվածություն:

Գյուղատնտեսության արտադրական գործոնների արդյունավետ օգտագործումը, բնակչության սոցիալ-տնտեսական ոլորտի կառավարումը և աղքատության հաղթահարումը պահանջում են բազմակողմանիորեն հիմնավորված մասնագիտացում և արտադրության ռացիոնալ տեղաբաշխում: Մարզերի գյուղատնտեսության մասնագիտացումը և գլխավոր ճյուղերը՝ համախառն արտադրանքի կտրվածքով, հանդիսանում են տավարաբուծությունը, ոչխարաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը, մասամբ ծխախոտագործությունը: Մարզերի հեռանկարային մասնագիտացումը նույնպես կընդգրկի մսակաթնային տավարաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը, ոչխարաբուծությունը, որոնց զարգացման հնարավորությունները մեծ են:

Մարզերում պետք է զարգանա գյուղատնտեսական հումքի վերամշակման համակարգը, որի գերակայություններն են.

- ա) արտադրական հզորությունների ընդլայնումը, տեսականու մեծացումը և արտադրանքի մրցակցության բարձրացումը,
- բ) շուկայահանման գործառնությունների ակտիվացումը և արտահանման ծավալների ավելացումը,
- գ) որակի կառավարումը, ստանդարտացման չափանիշներին բավարարող համակարգի ներդրումը,
- դ) վերամշակող արտադրության ռացիոնալ տեղաբաշխումը, մարզերում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացումը,
- ե) շուկայական հարաբերություններին արագ հարմարվող փոքր արտադրությունների ստեղծումը,
- զ) մարզերում պտղաբուծության, խաղողագործության և գինեգործության զարգացման գործում տեղական ու արտաքին ներդրումների համար բարենպաստ գործարար ու ներդրումային միջավայրի ձևավորումը, հումքի արտադրության և վերամշակման համատեղ կազմակերպությունների ստեղծումը:

Համաշխարհային տնտեսության մեջ, հատկապես վերջին տասնամյակում կատարվող տեղաշարժերը պայմանավորված են, այսպես կոչված, «բարձր տեխնոլոգիաների» և հատկապես տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բուռն զարգացմամբ: Փաստորեն, տեխնոլոգիական առաջընթացը հանգուցային այն ռեսուրսն է, որն ի վիճակի է նպաստել անցումային փուլում գտնվող Հայաստանի տնտեսության արդիականացմանը: Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները նաև նոր հնարավորություններ կստեղծեն ՀՀ մարզերում աշխատանքի և զբաղվածության կազմակերպման նոր ձևերի կենսագործման համար:

Գյուղատնտեսության պետական կարգավորման բարեփոխումների արդյունավետ իրականացումը պահանջում է հանրապետության պետական կարգավորման համակարգի և գյուղատնտեսության զարգացման դինամիկայի խոր ուսումնասիրություն, գյուղատնտեսության զարգացմանը նպաստող պետական կարգավորման միջոցառումների վերլուծություն, դրանց համապատասխան՝ բարեփոխումների խորացման նպատակների սահմանում ու կոնկրետ ուղղությունների նպատակամետ մշակում և վերջինից ելնելով, համապատասխան միջոցառումների իրականացում:

Կարևորագույն նպատակ է համարվում ՀՀ մարզերում համալիր այնպիսի միջոցառումների մշակումն ու իրականացումը, որոնք գյուղացիական և այլ տնտեսություններին հնարա-

վորություն կտան գյուղատնտեսական արտադրությունը զարգացնել ինտենսիվ ճանապարհով և մասնագիտանալ: Մարզերում, գյուղացիական տնտեսություններում և այլ կազմակերպություններում աշխատանքները պետք է կազմակերպել այնպես, որպեսզի գյուղացիական տնտեսությունների գործունեության ուղղվածությունը զգալի նպաստի գյուղմթերքների արտադրության աճի ապահովմանը, նկատի ունենալով հիմնական գյուղատնտեսական մթերքների նկատմամբ պահանջարկը, դրանց ապահովումը սեփական արտադրության հաշվին:

Հիմնական խնդիրներից է նաև վեր նշված տնտեսություններից առանձնացված խմբերում արտադրական ճյուղերի տնտեսական վերլուծությունների կազմակերպումը, որը հնարավորություն կտա մշակելու դրանց արտադրաճյուղային օպտիմալացման ու հետագա զարգացման ուղիները և հնարավորությունները՝ յուրաքանչյուր մարզի կտրվածքով, կապված արտադրության ինտենսիվացման հետ, նկատի ունենալով արտադրության գործընթացի տեխնիկական ու տեխնոլոգիական փոխադարձ կապը, նպատակային տնտեսական և էկոլոգիական պայմանները:

Խնդիր է դրված, որպեսզի գյուղատնտեսական ապրանքների արտահանման ծավալների ավելացումը, առևտրային հաշվեկշռի և կառուցվածքի բարելավումը վերլուծվի որպես ռազմավարական կարևորություն ներկայացվող հիմնախնդիր:

Հետազոտությունները, որոնք ուղղված են հանրապետության բազմահազար գյուղացիական տնտեսությունների հետագա զարգացմանը, իրագործված միջոցառումները, եզրակացություններն ու առաջարկությունները գյուղացիական տնտեսություններին հնարավորություն կտան գյուղատնտեսական արտադրությունը զարգացնել ինտենսիվ ճանապարհով, ճիշտ օգտագործել ՀՀ մարզերի տնտեսությունների բնական և տնտեսական պայմանները, կիրառել գիտության առաջավոր մեթոդները և այլ նախատեսվող միջոցառումները, որոնք էլ իրենց հերթին կնպաստեն տնտեսությունների շահութաբերության և աշխատանքի արտադրողականության բարձրացմանը:

Ագրարային ոլորտում ծառացած տարաբնույթ այլ խնդիրների լուծման համար ստեղծված և կանխատեսվող իրավիճակի համալիր վերլուծության արդյունքում մեր կողմից մշակվել են համալիր միջոցառումներ՝ ուղղված հանրապետության գյուղատնտեսության ինտենսիվ զարգացմանը:

Ըստ ուսումնասիրությունների արդյունքների, հանրապետության առկա ռեսուրսային ներուժը հնարավորություն է տալիս ավանդական գյուղատնտեսության հետ մեկտեղ, երկրի տնտեսության զարգացման հեռանկարային ուղղություններում աստիճանաբար ներառել նաև էկոլոգիական գյուղատնտեսությունը, որը կարևորագույն ռեզերվ է հանրապետության պարենային հաշվեկշռի բարելավման համար:

Առաջիկայում դրական մեծ ազդեցություն կունենան այնպիսի հիմնական հարցերի կարգավորումն, ինչպիսիք են՝ կառավարման, ֆինանսական և սննդարդյունաբերության համակարգերի բարելավումը, արտադրության ինտենսիվացումն ու մասնագիտացումը, հողի շուկայի գործունեության ակտիվացումը, մարքեթինգի զարգացումը, սուբսիդավորման գործընթացները, տարբեր ծրագրերի իրականացումը, նոր աշխատատեղերի ստեղծումը, գյուղական զբոսաշրջության զարգացումը, արտադրության գիտական ապահովումը և այլն:

Գյուղատնտեսության կառավարման հետագա բարելավումը, գյուղատնտեսական մթերքների ու պարենամթերքի արտադրության ծավալների ավելացումը, գյուղացիական տնտեսությունների ամրապնդումը, կոոպերացիայի զարգացումը, ներդրումների նպատակային օգտագործումը, նոր աշխատատեղերի ստեղծումը, մասնագիտական կադրերով ապահովվածությունը, առաջավոր տեխնոլոգիաների ներդրումը հնարավորություն կընձեռեն որոշակիորեն բարելավել պարենամթերքի արտահանման-ներմուծման հաշվեկշիռը՝ հօգուտ տեղական արտադրանքի արտահանման տեսակարար կշռի մեծացման: